

JOG- ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNY

A Jugoszláv Jogászok Egyesületének folyóirata
1. szám, 1974. január—március

Tartalom

Ur. — Novi ustavni i pravna nauka, I Članci, 1. Dr. Vladimir VODINELIĆ — Marka i kriminologija, 2. Dr. Mihajlo AČIMOVIĆ — Savremeni problemi represije nehatnih delikata, 3. Petar MALOBABIĆ — Postanak i razvitak sudova oružanih snaga Narodnooslobodilačkog rata i revolucije naroda Jugoslavije 1941—1945, II. NOVA PRAVO I PRAVNA POLITIKA, 1. Dr. Zoran KOMPANJET — Oblici udruženog rada i oblici samoupravljanja u visokom školstvu, 2. Mr. Miodrag JANIĆ — Napomene o projektu zakona o uzimanju i presađivanju delova ljudskog tela u svrhe lečenja, III POLITIČKA MISAO 1. Franc NOJMAN — Pristupi istraživanju političke vlasti, IV POLITIČKO-PRAVNA ISTORIJA 1. Milovan-Muso ŠČEPANOVIĆ — Međuplemenski nezer u Crnoj Gori, V OSVRTI I PRIKAZI 1. Mr. Nikola VISKOVIĆ — Dr. M. POPOVIĆ, Građa za bibliografiju Teorije države i prava, 2. Dr. Majda ŠTROBL — Dr. M. JOVIČIĆ, Savremeni federalizam — uporednopravna studija, 3. Dragić RUDIĆ — Škola samoupravljača kao oblik masovnog ideološkog obrazovanja, VI HRONIKA DOMAĆIH DOGAĐAJA 1. Novi Savezni, republički i pokrajinski ustavi, 2. Pripremanje novog izdanja Političke enciklopedije, VII IZ SADRŽAJA DOMAĆIH ČASOPISA.

A Jog- és Társadalomtudomány című folyóiratból két időszerű tárgyú írást ismertetünk. Az egyik a munka- és eszkoztársításnak a felsőoktatásban aktuális kérdését taglalja, a másik az öngazgatók iskolájáról, mint a tömeges eszmei nevelés formájáról szól. E munkák szerzője: dr. Zoran Kompanjet és Dragić Rudić.

1. A társult munka formái a felsőoktatásban.

Választ keresve arra a kérdésre, hogy a felsőoktatásban melyek a társult munka legkedvezőbb formái, a szerző a tudományos munka és az oktatás egységének elvéből indul ki. Az egyetemi és főiskolai oktatás csak

akkor eredményes, ha összekapcsoljuk a tudományos kutatómunkával úgy, hogy az e téren dolgozók egyidejűleg végezzenek szervezett tudományos munkát és tanítsanak.

És éppen az egységes tudományos és pedagógiai munka az alkotmányban meghatározott munkafolyamati egész első és nélkülözhetetlen alkotóeleme a társultmunka-alapszervezetek felsőoktatásban való megszervezésének.

A munkafolyamat egész fogalmának második eleme a rokontudományok tudományos és oktatási egysége (orvos-, közgazdasági, műszaki és más tudomány). A gazdasági és a társadalmi fejlődés szükségessé teszi a homogén tudományos egészek részeinek tudományos és oktatási kombinálását, amelyeket azután a társult munka külön egészeként szerveznek meg a felsőoktatásban (interdiszciplináris tanulmányok).

Ezek szerint a felsőoktatásban a munkafolyamati egészet a csaknem állandóan összekapcsolt tudományos és oktatási ágakban dolgozók és az egyetemisták alkotják.

A társultmunka-alapszervezet létrehozásának másik nélkülözhetetlen alkotórésze a társult dolgozók közös munkájának eredménye, amely érték-ként kimutatható a piacon vagy a munkaszervezetben. A felsőoktatásban ez az alkotóelem akkor létezik, ha a közös munka eredménye kimutatható a munka szabad cseréjében, azok munkájával, akik szükségleteiket közvetlenül vagy a társult munka szervezetei és az érdekközösségek által elégtik ki.

Ezért azok a dolgozók és egyetemisták, akik egy tudományos és oktatási munkafolyamati egészet alkotnak, melyben a munka eredménye a munka szabad cseréjében érték-ként kimutatható, a munkaszervezetben megszervezik a társultmunka-alapszervezetet, kivéve ha a munkafolyamati egész a munkaszervezeten kívül van, és maga is munkaszervezet.

A tudományos kutatók és pedagógusok társultmunka-alapszervezetüket (kar, intézet), az együttműködés és a munka összehangolása végett más tudományos és oktatási intézménnyel együtt munkaszervezetté (egyetem-mé) társíthatják.

A karok az egyetemen, vagyis az összetett munkaszervezetben össze-egyeztethetik munkájukat, megoszthatják a feladatokat, társíthatják munkájukat és eszközeiket, létrehozhatják a társult munka közös szervezeteit, mindezt a társulásról szóló öngazgatási megegyezés értelmében.

A társult egyetemen a kar mint munkaszervezet lehet kicsi, amelynek nincs külön társultmunka-alapszervezete, nagyobb, melyben van és végül nagy, amelyet a társult munka alapszervezeteinek közösségei alkotnak.

Az egyetemhez társulhatnak különböző integrált gazdasági szervezetek és intézmények is.

Ha azt akarjuk, hogy a tudomány és az oktatás fejlődjön, nem szabad elválasztanunk a gyakorlattól, ezért az egyetemhez társulhatnak gazdasági és más munkaszervezetben működő tudományos kutatóintézetek is.

A karok ügyviteli társulásáról szóló szerződéssel ügyviteli társult szervezetet hozhatnak létre, és ily módon is teljesíthetik az egyetem feladatait.

Az integrációnak akkor ilyen a formája, ha a társult munkaszervezetek együttműködése rövid ideig tart, nem túl szoros, és egymástól függenek.

A munkaszervezetek öngazgatási megegyezéssel alakulnak összetett társult munkaszervezetté.

Eddig még nem beszéltünk a társult tudományos munkán és oktatáson kívüli társult munkáról (adminisztráció, könyvtár, számvétség, műszaki és segédszolgálat stb.) azaz a felsőoktatási intézmények adminisztrációjáról.

A JSZSZK alkotmánytervezete szerint (30. szakasz), ha az adminisztráció csak egy társultmunka-alapszervezet ügyeit intézi, akkor az illető társultmunka-alapszervezethez tartozik.

Ha viszont több társultmunka-alapszervezet ügyeit intézi (pl. egy karon, vagy több, esetleg az egyetem összes társultmunka-alapszervezetének ügyeit), akkor dolgozói közösség státusa van.

Ha megvannak a feltételek ahhoz, hogy az itt dolgozók megszervezzék társultmunka-alapszervezetüket, és ha ez nincs ellentétben azoknak a szervezeteknek a céljával és rendeltetésével, amelyeknek az ügyeit intézik, akkor megszervezhetik társultmunka-alapszervezetüket.

2. Az öngazgatók iskolája mint a tömeges eszmei nevelés formája.

A marxista nevelés szerves része pedagógiai rendszerünknek. Legfontosabb feladata a mai szocialista ember, az öngazgatást gyakorló dolgozó eszmei-politikai képzése, hogy képes legyen önállóan, bírálóan és alkotóan gondolkodni, megérteni és megmagyarázni a társadalmi jelenségeket és viszonyokat az öngazgatású társadalomban. Az eszmei-politikai nevelés célja nemcsak az informálás és az, hogy a dolgozókat megismertesse a klasszikus meg a mai marxizmus eredményeivel, hanem hogy megtanítsa a dolgozókat marxista módon gondolkodni, mert így öngazgatási gyakorlatunkban marxista módon elemezhetik a társadalmat.

Abból kiindulva, hogy milyen fontos szerepe és jelentősége van az eszmei-politikai nevelésnek a szocialista öngazgatási rendszer továbbfejlesztésében, a belgrádi Politikai Tudományok Karának Politikai Tudományok Intézete 1970-ben felmérte a tömeges marxista nevelés helyzetét Szerbia területén. A felmérés eredménye rámutatott arra, hogy a dolgozók nagy érdeklődést tanúsítanak az eszmei-politikai nevelés iránt, és hajlandóak továbbképzésre.

Az említett eredmények alapján dolgozták ki az öngazgatók iskolájának tantervét is.

A tanterv felöleli társadalmi, gazdasági és politikai életünk minden kérdését, amely a dolgozók számára lehetővé teszi a valóság teljesebb megismerését, az öngazgatásban való aktív részvételüket stb.

Az öngazgatók iskolájának elsődleges feladata, hogy a dolgozókat a társadalmi és politikai szervezetek vezetőit és az öngazgatói szervek tagjait eszmei továbbképzésében részesítse, és felkészítse az öngazgatói feladatok sikeres elvégzésére. Az iskola tanterve nem zárt és statikus, hanem dinamikus, amelyet állandóan felfrissítenek és összehangolnak a hallgatók igényeivel és szükségleteivel. Az iskola nemcsak a szervezett munka egyik formája, hanem elsősorban az önálló munkát támogatja. Ezért lehet hallgatója mindenki, tekintet nélkül iskolai végzettségére, korára, munkaidejére és állandó tartózkodási helyére.

Az iskola tantervét úgy állították össze, hogy a marxista ismereteken kívül tartalmazza szocialista társadalmunk továbbfejlesztésének legjelentősebb kérdéseit is.

Az oktatásban a hallgató és a konzultáns vesz részt az irodalom, a rádió, a televízió és a sajtó által.

A hallgató önkéntes jelentkező, de az önkéntesség meghatározott társadalmi feltételekből adódik, amelyek nyomán az öngazgatót gyakorló dolgozó maga belátja a marxista és az eszmei-politikai nevelés szükségességét, tehát tudatosan kapcsolódik be a rendelkezésére álló munkafomába.

Az önképzés alapja a szakirodalom. A hallgató csak a szakirodalom önálló feldolgozása után megy konzultációra.

Az oktatási rendszerben nagy szerepe van a konzultánsnak, aki nem azonos az előadóval. Feladata az oktatás megszervezése, irányítása és vezetése. A konzultáláson röviden vázolja a megvitatásra váró témát, majd válaszol a hallgatók kérdéseire. A konzultálás tulajdonképpen vita és eszmecsere.

A tanterv anyaga négy témakörre oszlik: A társadalom és a társadalmi fejlődés marxista elmélete (bevezetés), Jugoszlávia politikai rendszerének alapjai; Jugoszlávia gazdasági rendszerének alapjai; A társultmunka-alapszervezetek. Emellett a feltüntetett kiegészítő irodalom lehetővé teszi az egyes társadalmi jelenségek alapos tanulmányozását.

A bevezetésben kiemeli a társadalom és a politika marxista elméleteit, a szocialista társadalom fejlődésének törvényszerűségeit, továbbá a társadalmi, gazdasági és politikai jelenségek átalakulását a mai kapitalizmusban és a szocializmusban. Megemlíthetnénk még a következő témákat is: a munkásosztály történelmi szerepe a társadalom és az öngazgatói fejlesztésében, e feladatok teljesítésének formái és eszközei, aktuális munkásellenes eszmék stb.

Az első rész öngazgatói társadalmi és politikai rendszerünk alapjaira és jellegzetességeire vonatkozik. Tanulmányozza öngazgatói társadalmi közösségünk szociálpolitikai viszonyait, továbbá az öngazgatói helyi közösségek és érdekközösségek, a tartományi, köztársasági és szövetségi politikai rendszer kérdéseit. Külön hangsúlyt helyez a küldöttrendszer

elemzésére. Ezt a részt az alkotmányosságról és a törvényességről szóló rész zárja.

A második rész gazdasági és szociális rendszerünk alapfogalmait dolgozza fel. Tárgyalja a társadalmi termelés, a gazdasági újratermelés és együttműködés, a tervezés és általában a társadalmi munka társításának kérdését, továbbá a szolidaritás szerepét, világpiaci helyzetünket, az agrárpolitika elveit stb.

A harmadik rész témaköre a társult vállalatokat mint a társulás általános formáit elemzi, továbbá megvizsgálja a társult munka szervezeteinek alapjellegzetességeit és általában a társult munkaviszonyok öngazgatású normatív szabályozását.